

## Els estrangerismes del català



Xavier Rull,  
*Els estrangerismes del català. Com són i per què en tenim. Una aproximació social i lingüística*,  
Publicacions URV,  
Tarragona 2008.

Tots tenim al cap un reu-  
guitzell d'estrangerismes  
que contínuament s'in-  
trodueixen a través dels mitjans  
de comunicació. Però, quins són  
els límits per a acceptar aquests

estrangerismes? Cal adaptar-los?  
Per què escrivim d'una manera  
diferent *waterpolo* i *vàter*? Per  
què diem *espaguetis* i no pas *ma-  
carronis*? En el llibre de Rull, tot  
i que no hi ha fórmules màgi-  
ques, sí que trobareu resposta a  
aquestes i altres preguntes, amb  
una explicació coherent i entene-  
dora dels criteris seguits per a  
l'adaptació, traducció o accepta-  
ció dels estrangerismes presents a  
la llengua catalana.

En el que podria ser una pri-  
mera part del llibre, Rull analitza  
detalladament els manlleus. Ens  
defineix i exemplifica què és un  
manlleu o un estrangerisme; ens  
mostra exemples d'interferències  
lingüístiques en els àmbits sintàc-  
tic, morfològic, fonètic, prosòdic,  
ortogràfic, pragmàtic i fraseolò-  
gic, i ens classifica els manlleus  
lèxics en manlleus formals, calcs,  
falsos amics, manlleus morfolò-  
gics, xenismes, semicultismes,  
expressions llatines, sigles i abre-  
viatures manllevades.

En l'estudi es fan diverses  
afirmacions que val la pena d'es-  
mentar. Els manlleus sovint ent-  
ren no tant per necessitat com  
per *esnobisme o moda*: sembla

més modern parlar d'un *teenager*  
que d'un *adolescent*. Una via  
d'entrada habitual de manlleus  
són els catàlegs, mostraris i ma-  
nuals d'instruccions de les cases  
comercials, de manera que si  
aquests documents fossin escrits  
en català, s'evitaria l'entrada de  
molts préstecs innecessaris, com  
els que fan que a alguns catalans  
els sembli que la *mantequilla* i la  
*mantega*, o l'*atún* i la *tonyina* són  
coses diferents, pel simple fet  
que en els envasos ho veuen es-  
crit en castellà. Els mitjans de  
comunicació de masses són el  
principal canal de difusió de ne-  
ologismes; per això, l'autor des-  
taca que el control dels neologis-  
mes de la televisió, la ràdio i la  
premsa pot permetre una certa  
regulació dels préstecs.

A partir d'aquí, en una segona  
part del llibre, Rull analitza els  
criteris de tipus social i lingüístic  
per a decidir si cal adoptar un es-  
trangerisme, adaptar-lo o rebut-  
jar-lo, proposant una alternativa  
genuïna del català. Sobretot recull  
els criteris exposats pel Temcat en  
altres treballs ja publicats, i ana-  
litza problemes que es plantegen  
a l'hora de l'adaptació gràfica

dels manlleus. Hi ha alguns sec-  
tors socials més refractaris a  
l'adaptació gràfica dels manlleus,  
com el del camp gastronòmic, per  
interessos comercials (encara que  
tothom pronunciï *crusant* i *fondé*  
ho hem d'escriure a la francesa:  
*croissant* i *fondue*). També és pro-  
blemàtic d'establir el plural i el  
gènere d'alguns manlleus: el plu-  
ral de *hippy* és *hippies* (com en  
anglès), però el de *whisky* és  
*whiskys*; la diferència entre *espa-  
guetis* i *macarrons* s'explica per  
motius històrics.

En conclusió, cal cercar  
l'equilibri entre acceptar man-  
lleus i potenciar expressions genuïnes de la llengua. De fet, de  
manlleus n'hi ha en totes les llen-  
gües, però una llengua amb un  
estat de salut més precari és més  
propensa a la penetració d'es-  
trangerismes i, per tant, cal regu-  
lar-ne amb més atenció l'entrada.  
Recomanem la lectura d'aquest  
llibre que, a través de nombrosos  
exemples, us ajudarà a entendre  
tota la complexitat de la incorpo-  
ració d'estrangerismes i a desco-  
brir moltes curiositats lingüísti-  
ques. ♦

DAVID CASELLAS

## Ausiàs March



Ausiàs March:  
*per haver d'amor vida*,  
Antologia comentada per  
Francesc J. Gómez i J. Pujol.  
Editorial Barcino,  
Barcelona 2008.

Molta gent vam viure els  
darrers anys del fran-  
quisme descobrint rea-  
litats culturals que ens havien  
estat amagades. Potser és per això  
que encara guardo una imatge nítida  
del primer dia que vaig llegir

A. March. El meu record en reté  
un component afegit sorprenent:  
gairebé no el vaig entendre, però  
em va entusiasmar.

Avui, per sort, llegir March  
resulta força més accessible, nor-  
mal i enriquidor que aleshores. I  
una eina que ho fa possible és la  
recent publicació per part d'Edi-  
torial Barcino de l'antologia *Per  
haver d'amor vida*, obra que  
conté 33 poemes de March, curo-  
sament seleccionats i minuciosa-  
ment anotats i comentats per  
Francesc J. Gómez i Josep Pujol.

La publicació conté una pre-  
sentació, útil i breu, una extensa  
introducció, en què s'exposen les  
relacions de March amb temes tan  
diversos i significatius de la seva  
obra com la vida, la cort, l'amor,  
la poesia, la raó, la follia, la retò-  
rica, la mètrica, etc., a més de l'an-  
tologia poètica, formada per vint-  
i-dues cançons amoroses, sis  
cobles esparses, dos cants de mort,  
dues grans obres de teoria amo-  
rosa que, juntament amb «Puix  
que sens Tu algú a Tu no basta»  
(*Cant espiritual*), constitueixen  
una prova evident de l'ambició  
estètica i intel·lectual del poeta.  
Cadascun dels poemes va precedir

d'un minuciós davantal, destinat a  
facilitar-ne la comprensió global,  
i porta un repertori d'anotacions,  
clares i rigoroses, pensades per a  
il·luminar i ampliar aspectes lingü-  
ístics, conceptuals, culturals o re-  
latius a la procedència literària del  
fragment anotat.

De la lectura de l'obra, a més,  
es desprèn una imatge de March  
notablement renovada i enri-  
quida. D'entrada, i com acabo de  
dir, els autors de l'antologia ens  
mostren les nombroses fonts lite-  
ràries del poeta: Ovidi, Virgili,  
Dante, Boccaccio, Sèneca, sant  
Tomàs, Aristòtil, etc., fet que ens  
presenta un March culte i erudit,  
bon coneixedor dels recursos re-  
tòrics dels clàssics i del pensa-  
ment escolàstic. Aquest fet, que  
trenca amb la imatge estereoti-  
pada de l'home isolat i angoixat,  
que es debat a la manera romàn-  
tica en l'abisme que separa la  
sensualitat de la raó, ens permet  
de veure March com un autor cor-  
tesà, amb una sòlida i refinada  
formació, capaç de crear un per-  
sonatge literari que, per mitjà dels  
seus coneixements, verbalitza i  
transforma en matèria poètica  
l'anàlisi dels estats d'ànim de

l'enamorat, amb les seves lluites  
internes, amb les seves passions  
carnals i espirituals i amb les se-  
ves contradiccions i les conse-  
qüents repercussions morals.

Per tot plegat, la imatge de  
March és una imatge estimulante  
per la seva vigència i modernitat,  
probablement imperible. No és  
pas estrany que hagi estat un dels  
pocs clàssics nostres que hagin  
sobreviscut al llarg del temps, en  
totes les èpoques. El coneixement  
de la seva obra, cada dia més afi-  
nat i precís, ens el farà sens dubte  
encara més atractiu. Perquè, tal  
com ell mateix poetitzà:

«Saber no's pot tal bé si no és sentit,  
e no'l sent hom si doncs sabut no és».

Dit això, ara només falta que  
nosaltres sapiguem donar una  
resposta clara i activa a la pre-  
gunta que formulen els autors en  
algun punt de l'Antologia: «[...] Serem  
capaços de veure March com el més  
gran poeta europeu del segle XV,  
com una de les veus més singu-  
lars entre les quatre o cinc propo-  
stes poètiques autènticament clàs-  
siques de l'Europa medieval?» ♦

MARCEL FITÉ